

Argus Clou
professor in alles

Aardrijkskunde Proeflessen
Leerkracht Groep 5
Thema 5 – De wereld is een markt

Argus Clou is professor in alles. Op elke vraag heeft hij wel een antwoord. Daarom vragen regeringen hem om raad en helpt hij het journaal om moeilijk dingen makkelijk te maken. Op zijn wereldreizen heeft Argus Clou namelijk veel gezien en meegemaakt. Zijn trouwe stokstaartje Jules reist steeds met hem mee. En ook zijn assistente Mista reist mee, op wie hij stiekem verliefd is. Argus Clou verzamelt alles van zijn avonturen in zijn werkkamers, waarin de kinderen gerust een kijkje kunnen nemen. En nooit vertrekt hij zonder zijn Argusscoop.

- Deze proeflessenwijzer zorgt ervoor dat u snel en gemakkelijk aan de slag kunt met de proeflessen.
- In dit pakket vindt u alles wat u nodig hebt om les te geven met thema 5, groep 4.
- Voor de groepen 3 en 4 bestaat het thema uit twee lessen. Voor de groepen 5 tot en met 8 bestaat deze uit zes lessen.

Een compacte methode met houvast

Zelf ontdekken en onderzoeken. Dat is Argus Clou Natuur en Techniek. Een unieke lesmethode die kinderen laat ontdekken. Argus Clou is professor in alles. Aan de hand van een authentieke bron daagt hij kinderen uit om nét iets verder te kijken. De kinderen ontrafelen mysteries en geheimen en onderzoeken kijkplaten. Met Argus Clou leert u ze Natuur en Techniek op een spannende manier! Argus Clou heeft een compact jaarprogramma en u heeft maar een beperkt aantal materialen nodig. Door de overzichtelijke indeling thema's is de methode heel herkenbaar.

Het jaarprogramma voor groep 3 en 4 telt tien weken per jaar. Het lesprogramma in groep 5 tot en met telt dertig weken per jaar één les. Hiermee behaalt u gegarandeerd alle kerndoelen. Elk jaar is opgebouwd uit vijf thema's.

Vaste opbouw per thema

Alle thema's zijn op dezelfde herkenbare manier opgebouwd.

De opbouw in groep 3 en 4 is als volgt:

Groep 3 en 4

Thema	Opbouw
Les 1	Basisles: stof + verwerking
Les 2	Basisles: stof + verwerking

De groepen 5 tot en met 8 hebben eveneens een vaste opbouw per thema. In de volgorde van de lessen zit een ritme dat het thema aantrekkelijk houdt:

Groep 5 tot en met 8

Thema	Opbouw
Les 1	Basisles: stof + verwerking
Les 2	Basisles: stof + verwerking
Les 3	Basisles: mysterie oplossen (u kiest stijl/route)
Les 4	Basisles: stof + verwerking
Les 5	Herhalingsles aan de hand van een kijkplaat (u kiest stijl/route)
Les 6	Toets en afsluitend spel (spel is optioneel)

Toets en afsluitend spel

In les 6 neemt u de toets af, gebaseerd op de samenvatting. De digibordsoftware heeft een interactief spel na elk thema om het thema op een leuke manier af te sluiten.

Lesdoelverankering in Argus Clou Aardrijkskunde

In Argus Clou Aardrijkskunde gaan we in elke jaargroep verder in op de kerndoelen voor het vak. In dit voorbeeld behandelen we een aspect van kerndoel 50.

Voorbeeld aspect kerndoel 50

De leerlingen leren omgaan met kaart en atlas.

Kerndoel 50 in groep 5

In thema 1 van groep 5 is van dit kerndoel het volgende lesdoel afgeleid:

- De leerling kan de betekenis van een legenda benoemen: lijst met uitleg over de tekens en kleuren op een kaart.

In het voorbeeld hierna tonen we aan hoe dit lesdoel in Argus Clou Aardrijkskunde verankerd is. Voor andere lesdoelen gebeurt dat op een vergelijkbare manier.

Voorkennis activeren

De authentieke bron bij ieder thema prikkelt de kinderen om alvast stil te staan bij de lesstof van het thema. Voorkennis wordt geactiveerd.

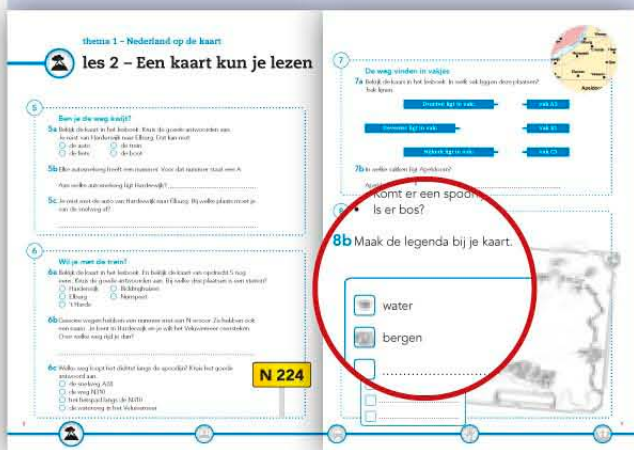
- De authentieke bron van thema 1 laat kinderen kennis maken met beelden van Nederland vanuit een satelliet. Wat valt ze op aan de vormen en kleuren die ze zien? Er wordt een aanloop genomen naar de weergave in kaarten en kaartbeeld.

Kennis opbouwen

De ontdekvraag aan het begin van elke les zet de kinderen aan tot nadenken over de lesstof. Elk lesblok behandelt een of meer lesdoelen.

- In lesblok 8 wordt in tekst omschreven en in beeld getoond wat een legenda is.

Kennis verwerken

De opdrachtblokjes in het werkboek zien er net zo uit als de lesblokjes in het lesboek. Hierdoor zien de kinderen direct welke opdracht bij welke lesstof hoort.

- In opdrachtblok 8 wordt de kennis van lesblok 8 door de kinderen verwerkt. De kinderen maken zelf een legenda.

Les afsluiten

Elke les sluit af met een blokje 'Om te onthouden'. Aan de hand van de getoonde begrippen en het reflecteren op de ontdekvraag behandelt u met de kinderen opnieuw de lesdoelen.

- * In deze 'Om te onthouden' is het begrip 'legenda' opnieuw vermeld.

Herhalen met de kijkplaat

Elk thema sluit u met de kinderen af met de kijkplaat. Kinderen herontdekken de lesdoelen uit het thema. Ze doen dit aan de hand van verwerkingsopdrachten of het uitvoeren van een doe-opdracht. De opdrachten staan in het werkboek.

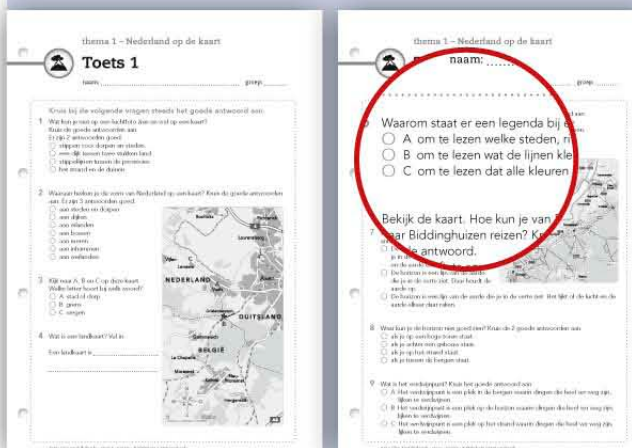
- * De kinderen zien op de kijkplaat een kaart met legenda en foto's van de bijbehorende landschappen. In het werkboek zoeken ze landschappen op met behulp van een legenda.

Voorbereiden op de toets

Het thema wordt samengevat in twee bladzijden achterin elk lesboek. Hierin staat per les een samenvatting. Ook wordt de betekenis van de begrippen beschreven. 'Om te onthouden' is ook als kopieerblad in de handleiding beschikbaar.

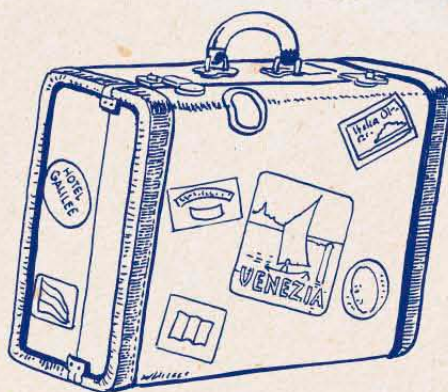
- * In de samenvatting van les 2 wordt de functie van de legenda opnieuw beschreven. De betekenis van het begrip legenda wordt hier herhaald.

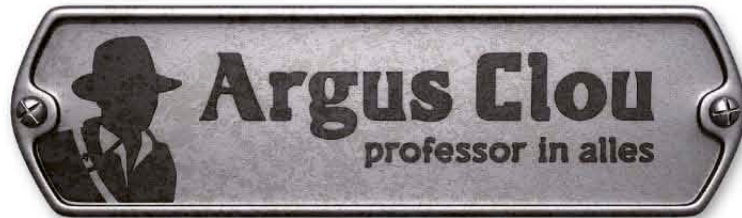

Toets

De toets bevraagt alleen die lesdoelen die in de samenvatting zijn behandeld.

- * Het toetsdoel van vraag 5 is: De leerling kan beschrijven waarom bij elke kaart een legenda staat.

AARDRIJKSKUNDE

GROEP **5** THEMAHANDLEIDING
THEMA 5

Inhoud

Les 1	Hollandse pot	2
Les 2	Import en export	8
Les 3	Wat eten we vandaag	16
Les 4	Een wereld aan kleren	24
Les 5	Kijkplaat	32
	Extra informatie en tips	40

LESDOELEN

De kinderen kunnen:

- uitleggen wat import en export is;
- verklaren waarom in Nederland vruchten worden geïmporteerd.
- verklaren waarom in de winter meer soorten groenten worden geïmporteerd dan in de zomer.
- een voordeel en een nadeel noemen van de import van groenten.
- voorbeelden noemen van groenten die vanuit Nederland worden geëxporteerd.

DOELWOORDEN

- telen
- de oogst
- de export
- de import
- importeren
- exporteren

MATERIALEN

Geen.

VOORBEREIDING

Geen.

STAP Introduceren

- 1 Lees de ontdekvraag voor. Bekijk de grote afbeelding. Laat de kinderen in tweetallen elkaar vertellen wat ze zien. Bespreek het vervolgens kort klassikaal.
- 2 Vertel: Dit thema heet: de wereld is een markt. In alle landen van de wereld is van alles te koop. En jij kunt in Nederland spullen kopen die overal vandaan komen. Hoe die spullen in Nederland komen en waarom we ze in het buitenland moeten halen, daar ga je alles over leren in dit thema.
- 3 Lees de teksten onder aan de pagina met de kinderen.

LESBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 1 – Hollandse pot

Waarom moet een appel 20 000 kilometer vliegen?

Vroeger pasten winterwortelen bij de winter en aardbeien – ze worden niet voor niets 'sommerkantjes' genoemd – bij de zomer. Nu niet meer. Niemand vindt het vreemd om in de zomer hutspot met winterwortelen te eten en in de winter aardbeien.

Oud-Hollands

Hete bliksem is een oud-Hollands recept. Het werd driehonderd jaar geleden al gemaakt. Het was een gemakkelijk gerecht, want alle benodigdheden waren in ons land aanwezig. In veel huizen stond een kast met aardappelen in de kelder en een kast appels op de zolder.

Hete bliksem
Schil de aardappelen, snijd ze in blokjes en gooi ze in een ruime pan met water.

Dit heb je nodig:

- 1 kilo aardappelen
- 500 gram zoete appels (of peren)
- 500 gram zure appels
- 2 eiers
- 1 eetlepel mosterd of een vleugje kaneel

Lesboek pagina 80-81

Taalsteun

Oer-Hollands wil zeggen: echt Nederlands. Hete bliksem wordt gemaakt met Nederlandse producten.

Didactische aanwijzing

Wijs Indonesië aan op een kaart van de wereld. Bekijk met de kinderen de route die schepen voeren vanuit Indonesië naar Nederland.

Kaneel

Kaneel was een geur- en smaakstof die ontdekkingsreizigers lang geleden mee naar huis namen uit Indonesië. Kaneel werd snel bekend in de Hollandse keuken. Ook nu wordt het nog uit China of Indonesië gehaald, maar tegemoetkoming halen we ook de appels en de ham van ver.

Aul Heet!

De naam 'hete bliksem' heeft niets te maken met de scherpe kruiden die in het gerecht worden gebruikt. Wát maakt de bliksem dan heet? De gebakke appels! Door het vocht in de appels blijft de stamppot lang heet. Urtijkjen dus voor blazen op de tong en op het gehemelte! Eet smakelijk!

Schil de appels, snijd ze ook in blokjes en doe ze bij de aardappelen. Snijd de ham in stukjes. Laat dit twintig tot dertig minuten koken. Stampen maar.

Maak de hete bliksem af met een klodderje mosterd of een snufje kaneel.

Lesboek pagina 82-83

Werkboek pagina 76-77

thema 5 – De wereld is een markt

les 1 – Hollandse pot

STAP Lezen en verwerken

Taalsteun

Seizoen: Een seizoen is een deel van het jaar: lente, zomer, herfst of winter.

In het taalkatern vindt u uitleg over taaldidactiek; hoe u woorden uitlegt aan kinderen.

Didactische aanwijzing

Laat op een wereldkaart zien waar Spanje en Zuid Afrika liggen.

Verdieping

Denkvraag: Ananas wordt geplukt als deze bijna rijp is. Wat kun je zeggen over het vervoer van ananas uit Zuid-Afrika naar Nederland? [Dat moet snel gebeuren, anders bederven ze. Dat is ook de reden waarom je ananas in blik kunt kopen. Dan is het veel langer houdbaar.]

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Laat op een wereldkaart zien waar Nieuw-Zeeland ligt. Dat is dus 20 000 kilometer bij ons vandaan.

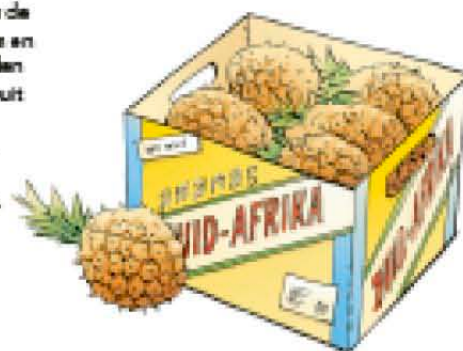
Verdieping

Denkvraag: Welk seizoen is het in Nieuw-Zeeland als het voorjaar is in Nederland? [Najaar.]

1

Wraog om ananas

Wist je dat ananas, alsof in landen, naar de Markt kan smijgt. Als een klein-groen en bruin dat niet in Nederland groeien, komen ze uit het buitenland als ananaspap uit Spanje, de samen uit Zuid-Afrika. Wat een klein-groen en bruin groeien bij een kleine in de zomer. Die kleine en de kleine ook uit het buitenland. Zo, lange in de zomer en de kleine ook uit het buitenland.

In Nederland groeit geen ananas. Die komen uit de tropen.

2

Import en export

Het Nederlandse weer is heel verschillend voor het land en de appels. De appels worden geplukt in het land. De meeste appels zijn uit Nederland. Een deel van de appels is voor de export: de appels worden verkocht aan andere landen. En de andere appels komen uit het buitenland. De meeste appels komen uit Nederland. De appels komen uit Nederland. De appels komen uit Nederland. De appels komen uit Nederland.

Appels worden verkocht aan andere landen. Het is heel belangrijk.

2

Verwerkend en

'Wat je verkoopt, is lekker', zeggen veel mensen. Dat klopt. En het is ook de reden dat de Nederlandse export van fruit steeds meer groeit. En het is ook de reden dat importeurs van deze producten de markt domineren. Omdat sommige groenten en fruit uit landen met laag loon komen, worden ze voor de consument goedkoper. De kosten van het vervoer worden bij de prijs van de appels opgeteld.

Het is ook de reden dat de prijs van de appels opgeteld.

STAP Lezen en verwerken

Verdieping

Denkvraag: Waarom wordt de prijs van het vervoer bij de prijs van de appels opgeteld? [De klant die de appels koopt, betaalt ook een deel van het vervoer. Anders verdient de appelkweker niet aan het telen van de appels.]

4

4

Eigelijk is het in Nederland te land voor het telen van fruit. Daarom worden er ook heel veel andere producten in Nederland geteeld. In dat niet-landbouw is het vervoer van de producten heel belangrijk. Het is ook de reden dat de prijs van de producten op de markt hoger is. Want de kosten van het vervoer worden bij de prijs van de producten opgeteld. Ook producten van landen die exporteren naar Nederland.

In een land waar veel groenten en fruit worden geteeld.

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Leg aan de kinderen uit dat het verwarmen van kassen veel energie kost: elektriciteit voor verlichting en gas voor verwarming. Daar moet voor worden betaald.

Om te onthouden

- telen
- de oogst
- de export
- de import
- importeren
- exporteren

Lesboek pagina 82-83

Werkboek pagina 76-77

WERKBOEK

Thema 5 – De wereld is een markt

les 1 – Hollandse pot

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Benoem de verschillende soorten fruit bij opdracht 1c: sinaasappel, peer, appel, kiwi, mango, banaan, ananas.

Differentiatie

Bepaal welke kinderen de c-vraag maken.

1

Vraag om te maken

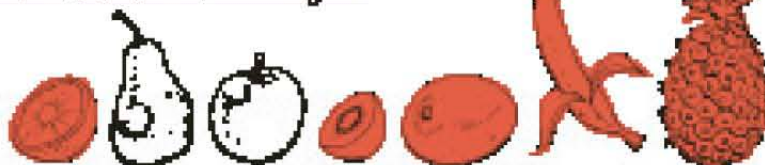
1a Welken, welke welke stamproppen en welke welke Hollandse?

Ordekt, deze riet in Nederland groeien.

1b Welken, welke en welke stamproppen en welke welke in de winter uit Nederland?

Ordekt, deze in de zomer uit een stamproppen.

1c Welke fruit uit de winter, Nederland groeit.

2

Import en export

2a Schrijf de naam van de goede p/l. Kies uit: import – export.

2b Overhaal de goede uitwisselen.

Als je importent, koop / verkoop je producten

in Nederland / in het buitenland. Als je exportent,

koop / verkoop je producten in Nederland / in het buitenland.

STAP Lezen en verwerken

Verdieping

Denk vraag: Op een bordje bij de appels staat dat het land van herkomst Zwitserland is. Wat weet je over deze appel? Gebruik in je antwoord de termen importeren en exporteren. [De appel wordt geïmporteerd in Nederland en geëxporteerd uit Zwitserland.]

Lesboek pagina 80-81

3

Vervuurbaten

2a Waarom komt het importeren van groente en fruit veel geld?

Omdat het verkeer duur is.

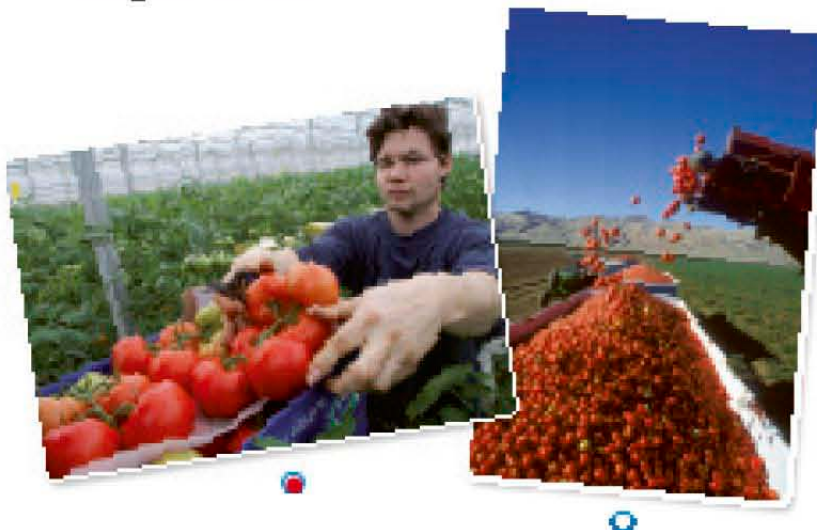
2b Waarom eten mensen die langere tijd in Nederland wonen, vaak fruit?

Omdat ze dan het hele jaar door alle soorten groente en fruit in Nederland kunnen kopen.

STAP Lezen en verwerken

4

4a Bekijk de plump. Welke plump kan in Nederland op groente? Enkele best groente, andere wel niet.

4b Waarom heb je die foto gekozen? Het is.

In Nederland worden tomaten (groente) te kweeken gekocht.

STAP Lezen en verwerken

STAP Reflecteren

1 Lees de ontdekvraag nog eens.

Weet je nu waarom appels soms wel 20 000 kilometer moeten reizen? [Het kan zijn dat appels moeten worden geïmporteerd uit bijvoorbeeld Nieuw-Zeeland.] Wat vind je daarvan? Wat vind jij het belangrijkste nadeel? [Eigen antwoord. Bijvoorbeeld: de appels zijn duurder omdat de vervoerkosten ook moeten worden betaald.] En wat is het belangrijkste voordeel? [Je kunt het hele jaar door lekkere appels eten.]

2 Bespreek samen met de kinderen dat elke soort groente of vrucht die we dagelijks eten ergens is gekweekt, maar lang niet altijd in Nederland.

Vraag: Als we in Nederland appels kopen die zijn geteeld in Nieuw-Zeeland, hoe noem je dat dan? [Importeren.] En als Nederland appels en tomaten verkoopt aan andere landen? [Dat is exporteren.]

Lesboek pagina 82-83

Werkboek pagina 76-77

thema 5 – De wereld is een markt

les 2 – Import en export

LESDOELEN

De kinderen kunnen:

- de topografische namen aanwijzen en benoemen op een staatkundige kaart.

DOELWOORDEN

Geen.

MATERIALEN

Geen.

VOORBEREIDING

Geen.

STAP Introduceren

- 1 Lees de ontdekkvraag voor. Wie denkt al een antwoord te hebben op de ontdekkvraag? Laat de kinderen speculeren, maar ga niet in op het goed of fout van het antwoord. Vertel: In deze les gaan we kijken naar kaarten van Nederland met het onderwerp import en export. Je gaat namen leren van plaatsen die daar belangrijk bij zijn.
- 2 Lees samen de introductie.

STAP Lezen en verwerken

Verbreding

Vertel: Op de foto zie je een zeeschip met containers. Zo'n zeeschip kan wel 15 000 van die containers vervoeren.

Verdieping

Denkvraag: Een zeereis voor spullen per schip duurt erg lang. Zo duurt een zeereis van China naar Nederland wel vier weken. Is een zeeschip een goede manier om een spijkerbroek te vervoeren? [Ja, want een broek kan niet bederven en hoeft dus niet snel vervoerd te worden.]

LESBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 2 – Import en export

Waar komt je nieuwe spijkerbroek aan in Nederland?

1

Nederland handelt met de hele wereld. De handelswaar komt ons land binnen met zeeschepen, vliegtuigen en vrachtwagens.

Havensteden

Je dacht dat Rotterdam onze enige zeehaven was? Niks hoor! Maar het is wél onze grootste haven. In de zeehaven van Rotterdam komen containerschepen aan vol met goederen uit de hele wereld. Misschien is jouw spijkerbroek ook wel in Rotterdam binnengekomen.

Amsterdam en Rotterdam liggen allebei niet direct aan zee. Schepen komen via een kanaal aan bij de stad.

84

Lesboek pagina 84-85

Werkboek pagina 78-79

STAP Lezen en verwerken

Verbreiding

Kijk op de kaart. Waar is nog een luchthaven in Nederland? [Bij Amsterdam.] Weet je hoe die luchthaven heet? [Schiphol Airport.]

Verbreiding

Vraag: Wat staat er achter op de aanhanger van een vrachtwagen? [Containers.] Vertel: De containers die binnenkomen in de haven van Rotterdam kunnen verder worden vervoerd met vrachtwagens.

Vrachtwagens van overal

Over de snelweg A1 denderen vrachtwagens uit allerlei landen ons land binnen. Eén van de eerste grote steden die ze tegenkomen, is Enschede. Vroeger stonden daar textielfabrieken. Misschien werd de broek van je opa daar wel gemaakt.

Vliegtuigje

Op de kaart van Nederland is een luchthaven maar een stipje. Of beter: een vliegtuigje. Zie jij het vliegtuigje op de kaart bij Amsterdam? Dat is de belangrijkste luchthaven voor het goederenvervoer.

kaart 1

85

Lesboek pagina 86-87

Werkboek pagina 80-81

thema 5 – De wereld is een markt

les 2 – Import en export

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Neem de namen van de plaatsen met de kinderen door. Wijs de woonplaats van de kinderen aan op de kaart. Welke plaats van de topografische namen ligt het dichtst bij de eigen woonplaats in de buurt?

Samenwerking

Laat de kinderen in tweetallen oefenen met het benoemen en aanwijzen van de topografische namen op de kaart. Om de beurt noemen de kinderen een plaats of ze wijzen het aan op een blinde kaart. De plaats wordt benoemd of aangewezen op de kaart.

1

1a Zet de plaatsnamen in volgorde van zuid naar noord. Kies uit:
Arnhem – Delfzijl – Enschede – Emmen – Maastricht – Venlo.

1 Maastricht.....	4 Enschede.....
2 Venlo.....	5 Emmen.....
3 Arnhem.....	6 Delfzijl.....

1b Zet de plaatsnamen in volgorde van west naar oost. Kies uit:
Bergen op Zoom – Eindhoven – Terneuzen – Vlissingen – Breda.

1 Vlissingen.....	4 Breda.....
2 Terneuzen.....	5 Eindhoven.....
3 Bergen op Zoom.....	

1c Wat is de meest westelijke haven van Nederland?
Schrijf de goede plaatsnaam op.

Vlissingen.....

1d Waar ligt Schiphol? Kruis het goede antwoord aan.

- ☐ tussen Amsterdam en Emmen
- ☒ tussen Amsterdam en Rotterdam
- ☐ tussen Amsterdam en Hengelo

Oefenen met de blinde kaart

1e Zet de namen op de goede plek op de kaart hiernaast.

79

Lesboek pagina 86-87

Werkboek pagina 80-81

thema 5 – De wereld is een markt

les 2 – Import en export

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Bekijk en bespreek de legenda bij de kaart.

2

86

Lesboek pagina 84-85

Werkboek pagina 78-79

Kijk of je moeder of de juf net als Mista ook een halsketting heeft. Vraag of je hem in het zwembad even in het diepe mag gooien. Duik erachteraan en haal hem weer op. Breng hem met een lief cadeautje terug. Vind je de bodem van het zwembad nog te ver? Spring dan met een duikbril en snorkel in een ondiep slootje. Doel van de Argus oefening is te leren dat je niet bang bent voor water, zelfs niet voor een vies slootje.

Grote havens, kleinere havens

Op deze kaart zie je welke havens in Nederland belangrijk zijn voor het vrachtvervoer. Hoe groter het schip, des te groter de hoeveelheid vracht die er ons land binnenkomt of uit ons land vertrekt. Rotterdam ken je al. Ook Amsterdam heeft een grote haven. Deze haven is via het Noordzeekanaal verbonden met de zee. In het noorden is Delfzijl een belangrijke haven. In Zeeland liggen er twee: Vlissingen en Terneuzen.

Delfzijl is een belangrijke haven in het noorden.

De grootste luchthaven

En wat kun je zeggen over het vrachtvervoer per vliegtuig? Op de kaart zie je dat de meeste vracht wordt vervoerd vanaf Schiphol. Maastricht is een goede tweede. De luchthaven van Eindhoven telt maar amper mee en staat dus niet op de kaart.

Belangrijke grenssteden

Wat valt je op als je kijkt naar de steden in de buurt van de grens? De meeste grenssteden vind je in de zuidelijke helft van Nederland. De snelwegen die langs deze steden lopen, verbinden Nederland met België, Frankrijk en een groot industriegebied in Duitsland.

- de grootste zeehavens (meer dan 100 miljoen ton vracht per jaar)
 - minder grote zeehavens
 - de grootste luchthaven (meer dan 1 miljoen ton vracht per jaar)
 - minder grote luchthaven
 - vervoer over water
 - vervoer door de lucht
 - vervoer over de weg
 - belangrijkste wegen
- Een ton vracht is het zelfde als 1 000 kilo vracht.

kaart 2

STAP Lezen en verwerken

Verdieping

Denkvraag: Op de foto zie je een haven. Is dit de haven van Rotterdam? [Nee, in deze haven passen geen grote zeeschepen.]

Verbreiding

Vertel: Niet alle rode pijlen op de kaart komen binnen bij grote grenssteden. Maar ze sluiten wel aan op belangrijke autowegen.

Vraag: Wat zijn de belangrijke grenssteden in het zuiden van het land met aanvoer van goederen uit België en Frankrijk? [Bergen op Zoom, Breda, Eindhoven, Maastricht.]
En bij welke grenssteden komen goederen via Duitsland binnen? [Emmen, Hengelo, Enschede, Arnhem, Venlo en Heerlen.]

Taalsteun

1 ton staat gelijk aan 1 000 kilo.

thema 5 – De wereld is een markt

les 2 – Import en export

STAP Lezen en verwerken

2

- 2a Bekijk kaart 2 in het lesboek. Bekijk ook de legenda.
Wat is het thema van deze kaart? Schrijf het in je eigen woorden op.

import en export over zee, door de lucht en over de weg.....

- 2b Bekijk kaart 2 in het lesboek en de legenda. Zet deze havens in het goede rijtje. Kies uit: **Delfzijl – Vlissingen – Rotterdam – Amsterdam**.

havens met meer dan 100 miljoen ton vracht per jaar

Rotterdam.....

Amsterdam.....

havens met 1 tot 100 miljoen ton vracht per jaar

Delfzijl.....

Vlissingen.....

- 2c Bekijk kaart 2 in het lesboek. Kijk naar de grensplaatsen.
Vul aan. Kies uit: **Arnhem – Breda – Emmen – Enschede – Heerlen – Maastricht**.

De steden met veel goederenvervoer over de weg én over het water.

zijn **Arnhem, Maastricht**.....

De steden met veel goederenvervoer over de weg, maar niet over

het water zijn **Breda, Emmen, Enschede, Heerlen**.....

2d Bekijk kaart 2 in het lesboek. In de supermarkt van Gino kopen niet alleen Nederlandse klanten. Gino heeft ook veel klanten uit Duitsland. Waar kan zijn winkel staan? Kruis de goede antwoorden aan.

- ☐ Breda
☒ Venlo
☐ Terneuzen
☒ Enschede

2e Bekijk kaart 2 in het lesboek. Ook Feliz heeft een winkel. Zij krijgt juist veel klanten uit België. Waar kan haar winkel staan? Kruis de goede antwoorden aan.

- ☒ Bergen op Zoom
☒ Maastricht
☐ Hengelo
☐ Emmen

2f Bekijk kaart 2 in het lesboek. Bekijk ook de legenda. Wat is de grootste luchthaven van Nederland?

Schiphol.....

Hoeveel vracht wordt hier per jaar verwerkt?

- ☐ minder dan 1 miljoen ton
☒ meer dan 1 miljoen ton

Waar gaan deze goederen naartoe?

- ☒ naar het buitenland
☐ naar andere delen van Nederland

2g Bekijk kaart 2 in het lesboek. Welke andere luchthaven voor vrachtvervoer is er in Nederland?

Maastricht.....

STAP Reflecteren

Herinner de kinderen aan de ontdekvraag van deze les. *Hoe kan een spijkerbroek naar Nederland worden vervoerd?*

[Met het vliegtuig, met de boot of over de weg met vrachtwagens.]

Bespreek nog even kort de termen import (= producten komen vanuit het buitenland naar Nederland) en export (Nederlandse producten gaan naar het buitenland).

Didactische aanwijzing

Laat de kinderen regelmatig oefenen met het aanwijzen en benoemen van topografische namen op een blinde kaart. Dat kan individueel, in tweetallen of klassikaal.

thema 5 – De wereld is een markt

les 3 – Wat eten we vandaag?

LESDOELEN

De kinderen kunnen:

- ten minste drie voorbeelden noemen van gerechten die in Nederland heel gewoon zijn, maar die afkomstig zijn uit andere landen.
- verklaren dat er in Nederland zo veel verschillende 'buitenlandse' restaurants zijn en zo veel 'buitenlandse' gerechten en ingrediënten te koop zijn.
- ten minste drie voorbeelden noemen van 'gewone' producten waarin specerijen 'uit verre landen' zijn verwerkt.
- benoemen dat koffie, thee en chocolade worden gemaakt uit geïmporteerde grondstoffen.
- beschrijven dat koffie wordt gemaakt van geroosterde (gebrande) pitten van bessen van de koffiestruiken, dat thee wordt gemaakt van gedroogde (en bewerkte) topblaadjes van theestruiken en chocolade van de pitten van de vruchten van cacaoboom.

DOELWOORDEN

- het gerecht
- het kruid
- de specerij
- het ingrediënt

MATERIALEN

Voor de creatieve route:

- Kookboeken.
- Gratis kooktijdschriften van verschillende supermarkten.

VOORBEREIDING

- Zorg dat er voor de creatieve route voldoende kookboeken en gratis tijdschriften in de klas aanwezig zijn.
- Neem specerijen mee die aan bod komen in deze les zodat de kinderen ze kunnen proeven en ruiken.

STAP Introduceren

Didactische aanwijzing

De kinderen kunnen de stof van les 3 op twee manieren verwerken. U kies voor de puzzelroute op pagina 82-83 of voor de creatieve route op pagina 90-91 in het werkboek.

LESBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 3 – Wat eten we vandaag?

Er is weinig meer te koop in de winkels. Het is januari. In je tuin is dus ook niets te halen. Je hebt alleen nog appels in huis. Maar wat kun je verder eten?

koriander

komijnzaad

Wat je ver haalt, is lekker

Wat heb je gisteren gegeten? Aardappelen? Spaghetti? Nasi met saté? Pizza? Wat het ook was, de kans is groot dat het ***gerecht** uit een ander land komt. In Nederland wonen veel mensen die oorspronkelijk in een ander land woonden. Toen ze verhuisden, hebben ze hun eigen recepten meegenomen. Uit Italië, Griekenland, Indonesië ... Soms openden ze hier een eigen restaurant. Ook hebben veel Nederlanders recepten meegenomen uit de landen waar ze op vakantie gingen. Nu zijn die gerechten hier gewoon. Soms weet je niet eens meer dat ze uit een ander land komen.

Wintergroente in Nederland

- aardappelen
- bieten
- boerenkool
- groene kool
- knolselderij
- koolraap
- pompoen
- prei
- rode kool
- spruiten
- uien
- veldsla
- witlof
- witte kool
- winter wortelen

Zomergroente in Nederland

- aardappelen
- andijvie
- asperges
- bleekselderij
- bloemkool
- broccoli
- courgette
- doperwtten
- groene kool
- knolraap
- kropsla
- mais
- prei
- raapstelen
- radijs
- rode bieten
- snijsbonen
- spierziebonen
- spinazie
- spitskool
- uien
- venkel
- witte kool
- wortelen

gember

anijis

oregano

nootmuskaatnoten

tijm

peper

kardemom

De aardappel is door Spaanse ontdekkingsreizigers in de zestiende eeuw vanuit Chili of Peru naar Europa gebracht.

E Ontdekkingsreizigers namen vroeger allerlei kruiden mee uit India en Indonesië.

basilicum

kruidnagel

kaneelstokjes

D

B

En een snufje kaneel

In Nederland eten we niet alleen gerechten uit andere landen. Maar we gebruiken in veel Hollandse gerechten

- * ook **kruiden** en **specerijen** die niet in Nederland groeien.
- * Vaak komen deze **ingrediënten** uit verre, warme landen. Zo komt speculaas aan zijn typische smaak door een mengsel van onder andere kaneel, kruidnagel en kardemom uit Indonesië en Sri Lanka. Zonder komijn uit India was er geen komijnekaas. En voor de muisjes op de beschuit is toch echt anijs nodig, bijvoorbeeld uit Italië.

- 1 Lees met alle kinderen de introductietekst en de tekst waarnaar het stippelijntje verwijst: De brandstof raakt op. Hier wordt het mysterie geïntroduceerd.
- 2 Lees met de kinderen de introductie bij de door u gekozen route in het werkboek.

Verbreiding

Vertel: Op de pagina zijn nogal wat specerijen en kruiden afgebeeld. De kruiden zijn allemaal groen. Kruiden en specerijen zijn smaakmakers in gerechten.

Laat de kinderen eventueel ervaren hoe de kruiden en specerijen ruiken en smaken. Door de kruiden en specerijen te wrijven tussen je vingers kun je ze goed ruiken. Specerijen zijn vaak heel sterk van smaak, je hebt er maar weinig van nodig om een gerecht op smaak te brengen. Kunnen de kinderen de smaken benoemen: pittig, zout, zoet, zuur of anders?

Werkboek pagina 82-83

Werkboek pagina 90-91

STAP Lezen en verwerken

Verbreiding

Vertel bij bron J: De bessen van de cacaoplant en de koffieplant moeten eerst gisten. Ze worden in de zon gelegd en afgedekt zodat de temperatuur stijgt. Zo kunnen de suikers en sappen van het vruchtvlees in de bonen terechtkomen.

Theeblaadjes moeten ook gisten waardoor het speciale thee-aroma zich ontwikkelt.

Taalsteun

Leg uit: De koffiebonen en cacaobonen worden gebrand. Branden is hetzelfde als roosteren. Daardoor krijgen de bonen hun eigen smaak en kleur.

LESBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 3 – Wat eten we vandaag?

Koffie, thee en chocolade

Ieder jaar drinken Nederlanders sloten koffie en thee. Ook eten ze kilo's chocolade. Het hoort helemaal bij Nederland ... Of toch niet? Veel koffie- en cacaobonen komen uit Zuid-Amerika. En thee komt vooral uit Azië. Deze producten gaan per schip naar Europa en worden hier verwerkt.

F

dershut
lijkste

H

Daar hoedde de jonge Kaldi een kudde geiten. Soms waren de geiten even uit het zicht. Als ze terugkwamen, leken ze vrolijk. En 's nachts sliepen ze niet. Ze huppelden rond! Op een dag ontdekte Kaldi hoe dat kwam: ze aten bessen van de koffiestruik. Daarin zit een stof waar je wakker van blijft.

J

van cacaofoon
tot chocolade

1. In de vruchten van de cacaoplant zitten witte cacao-bonen. Als de vruchten rijp zijn, worden deze bonen eruit gehaald en op grote hopen gelegd.

2. In de fabriek worden de cacao-bonen gebrand.

Lesboek pagina 88-89

Lesboek pagina 90-91

I

cacao

thee

koffie

G **Van de struik tot in het kopje**

Koffiebonen groeien, verstopt in rode bessen, aan struiken in warme landen. Als de bessen geoogst zijn, worden de bonen eruit gehaald. Die zijn dan nog groen en smaakloos. Pas als de bonen zijn gebrand, zijn ze koffiebruin. En hebben ze de geur en smaak van koffie gekregen. Daarna worden ze gemalen.

Thee wordt niet gemaakt van bessen of bonen, maar van de blaadjes van de theestruik. De geplukte blaadjes worden gedroogd. Daardoor krijgt de thee zijn uiteindelijke smaak en kleur.

3. De gebrande bonen worden geplet en gemalen.

4. Alle ingrediënten voor chocolade worden gemengd: cacaoboter, melkpoeder, cacaomassa, suiker en smaakstoffen.

5. Het warme mengsel wordt in een vorm gegoten. Als deze afkoelt, wordt de chocolade hard.

6. De chocolade is klaar.

Om te onthouden

- * het gerecht
- * het kruid
- * de specerij
- * het ingrediënt

Argus Clou

91

Werkboek pagina 82-83

Werkboek pagina 90-91

STAP Introduceren

- 1 Lees met de kinderen de introductietekst op het mysterie en in het werkboek.
- 2 Leg uit: Met de puzzels in het werkboek verzamel je letters. Die letters samen vormen de oplossing voor het mysterie.

STAP Lezen en verwerken

- 1 Wijs de kinderen op de structuur. Vertel: Bij elke vraag staan letterstempels. Deze stempels verwijzen naar de bronnen in je lesboek. Daar kun je het antwoord vinden op de vraag.
- 2 Laat de kinderen nu zelfstandig in het werkboek werken, met gebruik van de bronnen in het lesboek.

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Benoem samen de gerechten van bron D: broodje hamburger, broodje shoarma, nasi met saté, pizza, spaghetti, broodje bapao. Let op: hete bliksem staat niet afgebeeld in deze les.

WERKBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 3 – Wat eten we vandaag?

Groente en fruit kunnen niet meer worden aangevoerd uit het buitenland. Je hebt alleen nog wat appels in huis en in de winkels is alleen wintergroente te koop. Zoek uit wat je vanavond gaat eten.

1
A
D

Lees bron A. Bekijk bron D.

Uit welk land komen deze gerechten?
Trek lijnen.
Teken de vlag die bij dat land hoort.

spaghetti	Indonesië
nasi	Amerika
hamburger	Nederland
hete bliksem	Italië

rood

blauw

rood

blauw

groen

2
B
C
E

Lees bron B. Bekijk bron C en E.

Voor welke etenswaren heb je ingrediënten uit 'verre landen' nodig? Omcirkel de letters van de twee goede antwoorden. Maak van deze letters een woord. Schrijf dit bij de oplossing in vak 1 tot en met 4.

zy maïs

ro een boterham

met komijnekaas

de beschuit met muisjes

bo spruitjes

af een glas water

nu een glas melk

wintergroente

aardappelen.....
prei, witte kool...
wien.....

zomergroente

3

C

Bekijk bron C.

Noem minimaal drie producten die horen bij de zomergroente én bij de wintergroente. Schrijf ze hiernaast op.

4

F

Lees bron F. Bekijk bron H en I.

Kan Kaldi zijn geitjes in Nederland hebben gehoed? Kruis de goede antwoorden aan.

☐ ui ja
☒ oo nee

Waarom?

☐ bt In Nederland drinken mensen veel koffie.
☒ lk In Nederland groeien geen koffiestruiken.
☒ wr In Nederland drinken mensen weinig koffie.

Maak van de gevonden letters een woord.

Schrijf dit bij de oplossing in vak 5 tot en met 8.

5

G

Lees bron G en J. Welke woorden horen bij koffie? Welke bij thee?

En welke bij cacao? Kruis de goede antwoorden aan.

import
warme landen
bonen
blaadjes
branden

koffie

☒ e
☒ t
☒ p
☐ k
☒ p

thee

☒ a
☒ l
☐ g
☒ e
☐ m

cacao

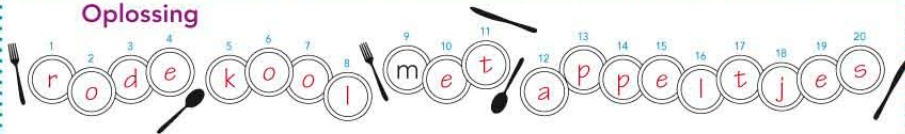
☒ t
☒ s
☐ j
☐ n
☒ e

Maak van de gevonden letters twee woorden.

Schrijf deze bij de oplossing in vak 10 tot en met 20.

Oplossing

83

STAP Lezen en verwerken

STAP Lezen en verwerken

STAP Lezen en verwerken

Samenwerking

Laat de kinderen in tweetallen schema's maken: van koffiestruik tot koffiepads, van theestruik tot theezakje en van cacaoplant tot chocolade-reep.

STAP Reflecteren

Laat de kinderen hun antwoord vertellen. Hebben ze het mysterie opgelost? Bespreek met de kinderen of ze wel eens rode kool met appeltjes eten. Rode kool is een wintergroente, maar dat kun je ook in de zomer eten uit de diepvries of uit een pot. Rode kool maak je ook met kruidnagel. Is dat een specerij of een kruid? [Specerij.] Er zit ook laurierblad in. Is dat een kruid of specerij? [Kruid.] Waarom gebruiken we kruiden en specerijen? [Het zijn smaakmakers.] Waar komen specerijen vandaan? [Uit verre landen.] Wat halen we nog meer uit verre landen? [Koffie, thee, cacao.]

Differentiatie

Gebruik het printblad voor de extra opdracht. U vindt het blad in de digibordsoftware bij deze les.

Werkboek pagina 82-83

Werkboek pagina 90-91

STAP Introduceren

- 1 Lees met de kinderen de introductietekst op het mysterie in het lesboek en in het werkboek.
- 2 Leg uit: *Vandaag ga je kijken of je een recept dat je hebt gevonden ook kunt klaarmaken als het winter is en er geen groente en fruit meer kan worden geïmporteerd.*
- 3 Wijs de kinderen op de vier stappen: Wat ga ik doen? Hoe ga ik het doen? Ik doe mijn werk. Ik kijk mijn werk na. Laat zien dat er bij de opdrachten verwezen wordt naar de bronnen in het lesboek.
- 4 Maak duidelijke werkafspraken. Waar kunnen de kinderen materialen die ze nodig hebben pakken? Hoe lang mogen de kinderen over de opdracht doen? Van welke andere bronnen dan het lesboek mogen de kinderen gebruikmaken? Denk hierbij aan internet of kookboeken.

STAP Lezen en verwerken

WERKBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 3

Wat eten we vandaag?

Groente en fruit kunnen niet meer worden aangevoerd uit het buitenland. Je hebt alleen nog wat appels in huis en in de winkels is alleen wintergroente te koop. Zoek uit wat je vanavond gaat eten.

Wat ga ik doen?

Je gaat in tijdschriften of kookboeken twee recepten zoeken. Je bepaalt welke ingrediënten voor een recept uit Nederland komen, en of je het recept ook in de winter kunt klaarmaken.

Hoe ga ik het doen?

Lees bron A en B. Bekijk bron C, D en E.

Schrijf in de tabel hieronder minimaal drie gerechten en drie kruiden of specerijen die niet uit Nederland komen. En schrijf ook minimaal drie groenten op die in de zomer uit Nederland komen en drie groenten die in de winter uit Nederland komen.

Dit gebruik je

- kleurpotloden
- kookboeken of tijdschriften

gerechten	niet uit Nederland kruiden/specerijen	uit Nederland in de zomer	in de winter	dranken
eigen antwoord..	bijv. kaneel.....	eigen antwoord..	eigen antwoord..	bijv. koffie.....
zie bron A en D..	kruidnagel.....	zie bron C.....	zie bron C.....	thee.....
.....	kardemom.....			chocolademelk.....
.....	anij.....			

Lees bron F en G. Schrijf ook twee dranken op die niet uit Nederland komen. Kies daarna uit de tijdschriften en/of kookboeken twee recepten die je lekker lijken.

90

Lesboek pagina 88-89

Lesboek pagina 90-91

Ik doe mijn werk

Bekijk de ingrediënten voor de recepten.
Maak voor elk recept twee lijstjes.
Op het ene lijstje schrijf je de ingrediënten die uit Nederland komen.
Op het andere lijstje schrijf je de ingrediënten die uit het buitenland komen.
Schrijf achter de ingrediënten uit Nederland of ze ook in de winter te koop zijn.
Gebruik hierbij de bronnen in je lesboek.
Heb je tijd over? Teken dan een mooie rand om je lijstjes of plak er plaatjes bij.

uit Nederland

.....

.....

.....

.....

.....

ook in de winter?

.....

.....

.....

.....

.....

uit het buitenland

.....

.....

.....

.....

.....

Ik kijk mijn werk na

Omcirkel je antwoord.

Zitten in jouw recepten Nederlandse ingrediënten? **ja / nee**

Kun je de recepten die je hebt gekozen in de winter klaarmaken

als er geen producten uit het buitenland komen? **ja / nee**

STAP Lezen en verwerken

STAP Reflecteren

- 1 Bekijk met de kinderen het resultaat. *Wie heeft er een recept gevonden dat je in de winter kunt klaarmaken als er geen groente en fruit meer kan worden geïmporteerd?*
- 2 Neem het onderwerp van de les door. Stel vragen:
Wat heb je geleerd in deze les?
Wat vond je interessant?
In de maaltijden die we maken, gebruiken we smaakmakers. Welke ken je? [Specerijen en kruiden.]
Je hebt kruiden en specerijen geproefd en geroken. Welke vond je lekker? [Eigen antwoord.]
Specerijen komen van ver. Koffie, thee en cocoa bonen ook. Waar komen ze vandaan? [Koffiebonen en cacao bonen uit Midden-Amerika en thee uit Azië.]

Samenwerking

Laat de kinderen in tweetallen schema's maken: van koffiestruik tot koffiepads, van theestruik tot theezakje en van cacao plant tot chocolade-reep.

91

Werkboek pagina 82-83

Werkboek pagina 90-91

LESDOELEN

De kinderen kunnen:

- aanwijzen waaraan is te zien dat een product niet in Nederland is gemaakt en dus is geïmporteerd.
- benoemen dat veel van de kleding is geïmporteerd.
- ten minste drie landen noemen waar kleding voor Nederlandse winkels gemaakt wordt.
- aangeven dat het meeste speelgoed dat in Nederland te koop is wordt gemaakt in China.
- benoemen waarom veel van deze producten worden geïmporteerd.
- zich realiseren dat zonder import uit andere landen ons voedsel, onze kleding en ons speelgoed heel anders zou zijn.

DOELWOORDEN

- de arbeid
- het label
- het loon
- de werknemer
- het lagelonenland

MATERIALEN

Geen.

VOORBEREIDING

Geen.

STAP Introduceren

- 1 Lees de ontdekvraag voor.
Laat de kinderen een antwoord bedenken op de ontdekvraag.
Geef zelf niet aan of het goed of fout is.
- 2 Lees samen de introductie.

STAP Lezen en verwerken

Taalsteun

Leg uit: Het wasvoorschrift op een label geeft aan hoe je een kledingstuk moet wassen: op welke temperatuur en met welk programma van de wasmachine.

Verbreding

Laat de kinderen zoeken naar de plaats van de labels in kleding. Welke pictogrammen zien ze? Weten ze ook wat ze betekenen?

LESBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 4 – Een wereld aan kleren

Wie maakt mijn spijkerbroek?

Veel groente en fruit komt uit het buitenland. Ook koffie en thee komen van ver. Is dat alles? Nee, kijk maar eens goed om je heen. Veel van de spullen die jij dagelijks gebruikt, zijn gemaakt in een ver land.

1

Maat 134 of maat 140?

Vroeg of laat heb je nieuwe kleren nodig. In de winkel laat je je ogen langs de rekken gaan. Je kiest. Die! 'Wat is je maat?', vraagt de verkoper. 'Is het katoen?', vraagt je vader of moeder. Alle informatie die je nodig hebt, * kun je vinden op het **label**: de maat, het materiaal, het wasvoorschrift. Maar ... waar is die broek eigenlijk gemaakt?

Waar is deze spijkerbroek gemaakt?

2

Made in ...

Kijk nog eens goed op zo'n label. Het vertelt ook in welk land het kledingstuk is gemaakt. Het zal je misschien verbazen dat er een wereld aan kleren in je klerenkast hangt. Een jas uit Pakistan, een broek uit India, een T-shirt uit Roemenië of Vietnam. Kunnen we in Nederland geen kleren maken? Kost het niet ongelooflijk veel geld om al die kleren te importeren?

Wat staat er op het label in jouw kleren?

92

Lesboek pagina 92-93

Werkboek pagina 84-85

STAP Lezen en verwerken

Lees tekstblok 2: Made in ...

Taalsteun

Leg uit: Made in is Engels en wil zeggen: gemaakt in Made in Holland zegt dus: gemaakt in Nederland.

STAP Lezen en verwerken

Verdieping

Denkvraag: Wat is het nadeel geweest voor Nederland dat de kleding in lagelonenlanden wordt gemaakt? [Veel mensen verloren hun baan.]

3

Arbeid is duur

Honderd jaar geleden stonden er in ons land overal kledingfabrieken. Bijna al die fabrieken zijn verdwenen. De kosten voor het maken van kleren werden te hoog. Niet door de gebouwen, de grondstoffen of de machines, maar door het **loon** van de **werknemers**. Want in ons land gelden regels voor de hoeveelheid geld die mensen minstens voor hun werk moeten krijgen.

een textielfabriek in Nederland: honderd jaar geleden

4

Lagelonenland

Bijna alle kleding die je hier koopt, is gemaakt in landen waar **arbeid** goedkoop is. De lonen van werknemers in landen als Bangladesh, India, Vietnam en ook Turkije zijn veel lager dan in Nederland. En dus is het goedkoper om kleding in een **lagelonenland** te laten maken. Ook al moet er daarna extra voor het vervoer worden betaald om die kleren bij ons in de winkels te krijgen.

een textielfabriek in een lagelonenland

STAP Lezen en verwerken

Verbreiding

Wijs de landen die in de tekst worden genoemd aan op een wereldkaart.

Vraag: Liggen de meeste lagelonenlanden dicht bij Nederland of juist ver weg? [Ver weg.]

Verbreiding

Vertel: Iemand van 23 jaar in Nederland verdient per uur ten minste € 8,35. Het maakt niet uit wat voor werk je doet. Een medewerker die in een fabriek in China smartphones maakt, verdient € 4,50 per uur.

93

Lesboek pagina 94-95

Werkboek pagina 86-87

thema 5 – De wereld is een markt

les 4 – Een wereld aan kleren

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

- 1 Bespreek de pictogrammen die te zien zijn. Er staat ook op hoe warm je het moet wassen, hoe heet de strijkbout mag zijn. Waar is het kledingstuk gemaakt? [In China.]
- 2 Vertel: De maat is aangegeven in W: 33. Dat is de maat van de broek. Er staat ook bij L34: dat is de lengtemaat van de broek, hoe lang de pijpen zijn. Deze maten vind je niet in kinderklleding.

1

Maat 134 of maat 140?

1a Wat staat er allemaal op de labels die in kleding is genaaid? Kruis de goede antwoorden aan.

- ☒ welke maat het is
- ☒ hoe je het moet wassen
- ☒ hoe lang het meegaat
- ☒ of je het kunt strijken
- ☒ waarvan het is gemaakt
- ☒ wat het kost
- ☒ waar het is gemaakt
- ☐ wat de maker eraan heeft verdiend

1b Waarom staat de tekst op je label vaak in meer talen, denk je?

Omdat de kleding in meer landen.....

wordt verkocht.....

STAP Lezen en verwerken

Samenwerking

Laat de kinderen bij elkaar op het label kijken en in de atlas zoeken naar het land waar het kledingstuk is gemaakt. Inventariseer de landen. Waar komen de meeste kledingstukken vandaan?

2

Made in ...

2a Meestal zit binnen in je T-shirt, trui of bloes in de zijnaad of in de nek een label gestikt. Kijk op het label. Waar komt jouw T-shirt, trui of bloes vandaan?

bijvoorbeeld: uit China of India.....

2b Hoe weet je dat?

Er staat 'Made in ... (naam van het land)'.....

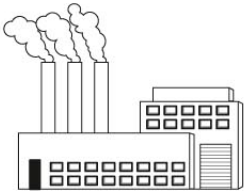

3

Arbeid is duur

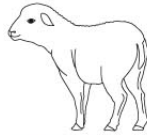
3a Waardoor werd het maken van kleren te duur in ons land?
Kleur het goede plaatje.

fabrieksgebouw

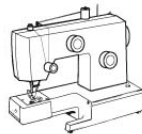
werknemers

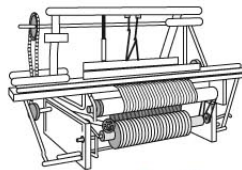
wol van het schaap

katoen van de katoenplant

naaimachine

weefmachine

3b Wat vind je ervan dat er regels zijn over hoeveel geld mensen moeten krijgen voor hun werk? Leg uit.

*Bijvoorbeeld: Dat vind ik goed. Anders zou je misschien te.....
weinig verdienen om van te kunnen leven.....*

STAP Lezen en verwerken**Verdieping**

Bespreek de meningen van de kinderen bij het antwoord van opdracht 3b. Laat de kinderen hun mening toelichten. Er is geen goed of fout. Inventariseer of de meeste kinderen het goed vinden of juist niet. Wat is de meest overeenkomende mening hierover?

4

Lagelonenland

4a Wat is een lagelonenland? Kruis het goede antwoord aan.

- ☐ een land met veel bergen, maar met weinig werknemers
- ☐ een land zonder bergen, maar met veel werknemers
- ☐ een land waar werknemers veel geld verdienen
- ☒ een land waar werknemers weinig geld verdienen

4b Schrijf minstens drie landen op waar de lonen veel lager zijn dan in Nederland.

bijvoorbeeld: Bangladesh, India, Vietnam, Turkije.....

STAP Lezen en verwerken**Didactische aanwijzing**

Bij opdracht 4b kunnen ook landen worden genoemd die in de andere tekstblokken voorkomen: Pakistan, Roemenië, China. Eventueel kunnen hier ook landen worden genoemd die de kinderen op de labels in hun eigen kleding hebben gevonden.

85

Lesboek pagina 94-95

Werkboek pagina 86-87

STAP Lezen en verwerken

STAP Lezen en verwerken

Verbreiding

Vertel: Nederlandse kinderen mogen vanaf hun dertiende gaan werken, maar niet langer dan twee uur per schooldag. Op zaterdag mag je maximaal zeven uur werken en op zondag niet. Per week mag je niet meer dan twaalf uur werken. En zo zijn er nog veel meer regels voor werkende kinderen in Nederland.

Zie voor meer informatie de website van het Nibud op www.nibud.nl.

thema 5 – De wereld is een markt

les 4 – Een wereld aan kleren

5

Speelgoed

Wat voor kleren geldt, geldt ook voor speelgoed. Kijk maar eens op de verpakking als je speelgoed voor je verjaardag cadeau krijgt. Bijna altijd staat ergens op de doos: 'Made in China'. China is de belangrijkste speelgoedproducent van de wereld. Want ook in China zijn de lonen laag.

Veel van jouw speelgoed is gemaakt in China.

6

Een andere manier van werken

Sommige mensen vragen zich af of het wel goed is om kleding en speelgoed te importeren uit lagelonenlanden. Want vaak wordt er in die landen niet acht uur per dag gewerkt, zoals bij ons, maar wel tien tot twaalf uur. In sommige landen moeten ook kinderen in fabrieken werken. Nederland keurt die manier van werken af. Kinderen horen niet thuis in een fabriek.

Kinderen moeten soms ook in fabrieken werken.

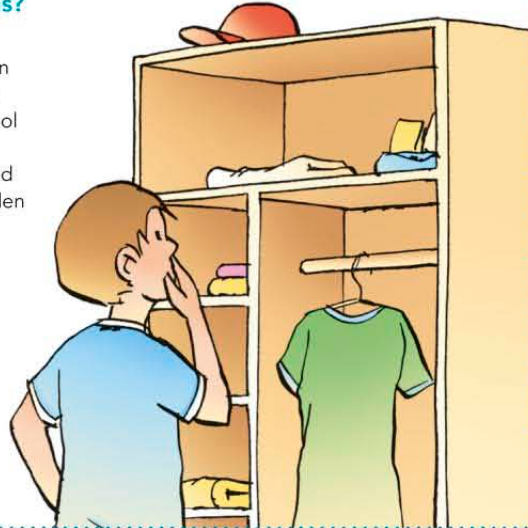

7

En als er geen import was?

Zonder import zou ons leven er anders uitzien. We zouden alleen groente en fruit van het seizoen eten. Hete bliksem en boerenkool in de winter, en alleen in juni aardbeien. Kleding en speelgoed zouden weer in Nederland worden gemaakt, maar door de hoge lonen in ons land zouden deze een stuk duurder zijn. Je kast zou vast minder vol zitten ...

Zonder import had je veel minder te kiezen.

STAP Lezen en verwerken

Verdieping

Denkvraag: Welke spullen zouden niet in jouw kastje liggen als er geen import was? [Dit boek bijvoorbeeld, want dat wordt in China gedrukt]. Blijft er nog wel iets in je kastje liggen? [Eigen antwoord.]

8

En als er geen export was?

Nederland is een belangrijk exportland. We kweken groenten en fruit in kassen en leveren die aan de landen om ons heen. We exporteren ook melk en varkens. Schepen vol pootaardappelen gaan de hele wereld over. En veel van die schepen worden op Nederlandse werven gebouwd. Het geld dat we verdienen met de export van producten wordt gebruikt voor de import van andere producten.

export uit Nederland

STAP Lezen en verwerken

Verbreding

Vertel: Met de export van kaas verdient Nederland veel geld. We exporteren per jaar 600 miljoen kilo kaas. De Nederlanders eten zelf maar 18 miljoen kilo kaas. De Nederlandse 'tulpen uit Amsterdam' zijn het belangrijkste exportproduct, maar daar wordt niet het meeste geld mee verdiend.

Om te onthouden

- * het label
- * het loon
- * de werknemer
- * de arbeid
- * het lagelonenland

95

Lesboek pagina 94-95

Werkboek pagina 86-87

thema 5 – De wereld is een markt

les 4 – Een wereld aan kleren

STAP Lezen en verwerken

Didactische aanwijzing

Geef van tevoren aan dat Nederland in het buitenland veelal bekend staat als Holland. Vandaar het label "Made in Holland".

Verdieping

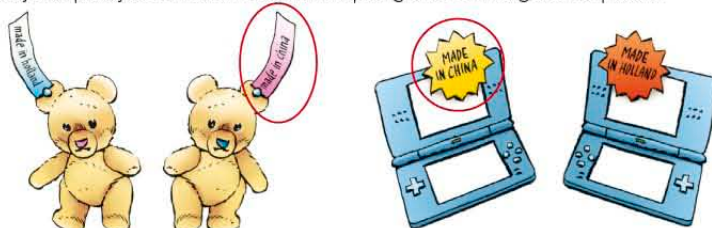
Denk vraag: Zou jij dit speelgoed kopen als je zou weten dat het door kinderen werd gemaakt? Waarom wel/niet? [Eigen antwoord.]

5

Speelgoed

5a Welk land maakt veel speelgoed? *China*.....

5b Bekijk de plaatjes. Omcirkel steeds het speelgoed dat het goedkoopste is.

5c Waarom is dit speelgoed goedkoper?

In China zijn de lonen laag......

STAP Lezen en verwerken

Samenwerking

Laat de kinderen in groepjes praten/discussieren over het antwoord dat ze bij opdracht 6b hebben gegeven. Welke redenen zijn er om juist wel spullen uit lagelonenlanden te kopen? En welke redenen zijn er om dat juist niet te doen? Laat de groepjes proberen om tot een gezamenlijk standpunt te komen.

6

Een andere manier van werken

6a Wat hoort daarbij? Schrijf de woorden in het goede rijtje.

Kies uit: **werkdag van acht uur – lange werkdag – laag loon – hoog loon – kinderen werken niet – kinderen moeten werken.**

zo is het in een lagelonenland

lange werkdag.....

laag loon.....

kinderen moeten werken.....

zo is het bij ons

werkdag van acht uur.....

hoog loon.....

kinderen werken niet.....

6b Vind jij het goed om spullen te kopen in lagelonenlanden? Leg uit.

eigen antwoord.....

7

En als er geen import was?

7a Stel je voor: kleding en speelgoed worden weer in Nederland gemaakt en komen niet meer uit het buitenland. Wat heeft dat voor gevolgen voor jou?

Ik zou minder kleren en speelgoed hebben.....

7b Bedenk eens wat voor speelgoed je allemaal hebt. Stel je nu voor dat speelgoed zo duur zou zijn dat je dit niet allemaal had kunnen kopen. Welke twee dingen had je dan nog wel gekocht? En welke niet?

wel

eigen antwoord.....

niet

eigen antwoord.....

Waarom?

STAP Lezen en verwerken**STAP Lezen en verwerken**

8

En als er geen export was?

8a Wat exporteert Nederland? Omcirkel de goede producten.

8b Wat importeert Nederland? Schrijf twee voorbeelden op.

bijvoorbeeld: spijkerbroeken, speelgoed.....

8c Waarom is het voor een land niet goed als het alleen maar producten importeert?

Dan geeft het land alleen geld uit en verdient het zelf.....

geen geld.....

STAP Reflecteren

- 1** Heb je het antwoord op de ontdekvraag gevonden? Waarom wordt jouw spijkerbroek niet in Nederland gemaakt? [Omdat hier geen textielfabrieken meer zijn.] Hoe noemen we de landen waar de producten die wij kopen worden gemaakt? [Lagelonenlanden.] Waarom worden de producten daar gemaakt? [Omdat de lonen daar laag zijn.] Hoe zou ons leven eruitzien als we geen spullen konden importeren? [Dan kunnen we alleen spullen kopen die in Nederland worden geproduceerd: we moeten seizoensgroente eten en we zouden lang niet zoveel spullen kunnen kopen, omdat ze veel te duur zouden zijn.]
- 2** Vertel: Je weet nu dat Nederland veel producten importeert. Fabrikanten laten hun producten maken in lagelonenlanden. Kijk eens waar je schoenen vandaan komen. En waar is je aardrijkskundeboek gedrukt? Probeer van zo veel mogelijk producten om je heen te weten te komen waar ze zijn gemaakt.

87

Lesboek pagina 94-95

Werkboek pagina 86-87

LESDOELEN

De kinderen kunnen:

- de doelwoorden uit het thema in de kijkplaat herkennen.

DOELWOORDEN

- telen
- de oogst
- de export
- de import
- importeren,
- exporteren
- het gerecht
- het kruid
- de specerij
- het ingrediënt
- het label
- het loon
- de werknemer
- de arbeid
- het lagelonenland

MATERIALEN

Voor de creatieve route:

- Kleurpotloden, lijn, pen, schaar, vellen papier, viltstiften.

VOORBEREIDING

Kopieer de samenvatting voor de kinderen en prik een datum voor de toets.

STAP Introduceren

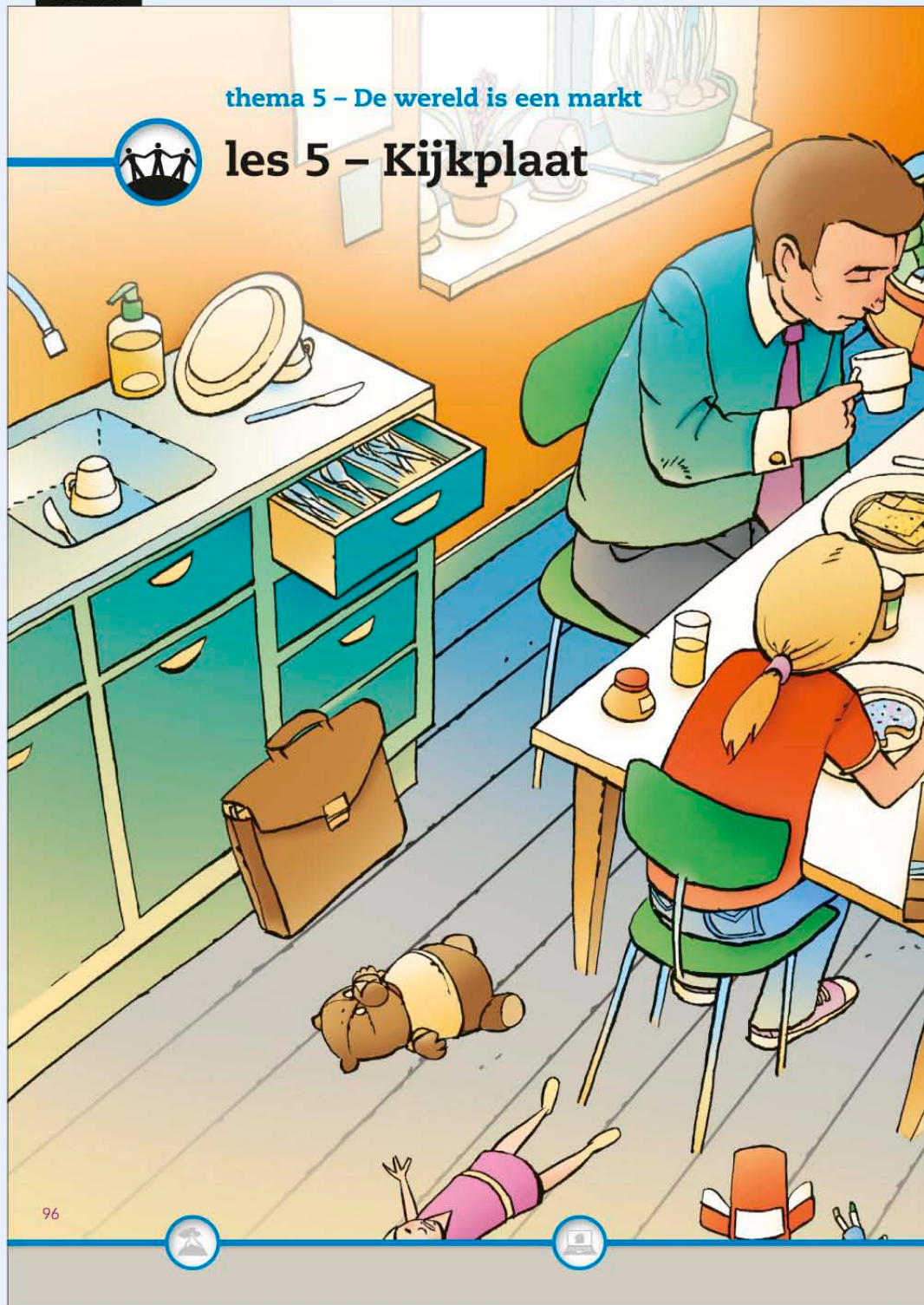
Didactische aanwijzing

- 1 De kinderen kunnen de stof van les 5 op twee manieren verwerken. U kiest voor de kijkroute of de creatieve route in het werkboek. De kinderen kunnen deze les zelfstandig maken. U kunt er ook voor kiezen de kijkplaat eerst samen te bespreken en de kinderen daarna aan het werk te zetten met een van de twee routes.
- 2 Leg de kinderen uit dat een kijkplaatles anders is. Vertel: *Vandaag zijn er geen teksten en geen nieuwe woorden. We gaan kijken, herhalen en oefenen voor de toets.*

Samenwerking

Laat de kinderen in tweetallen de kijkplaat bespreken. *Hoe zou de kijkplaat eruitzien als we in Nederland geen spullen meer zouden importeren?*

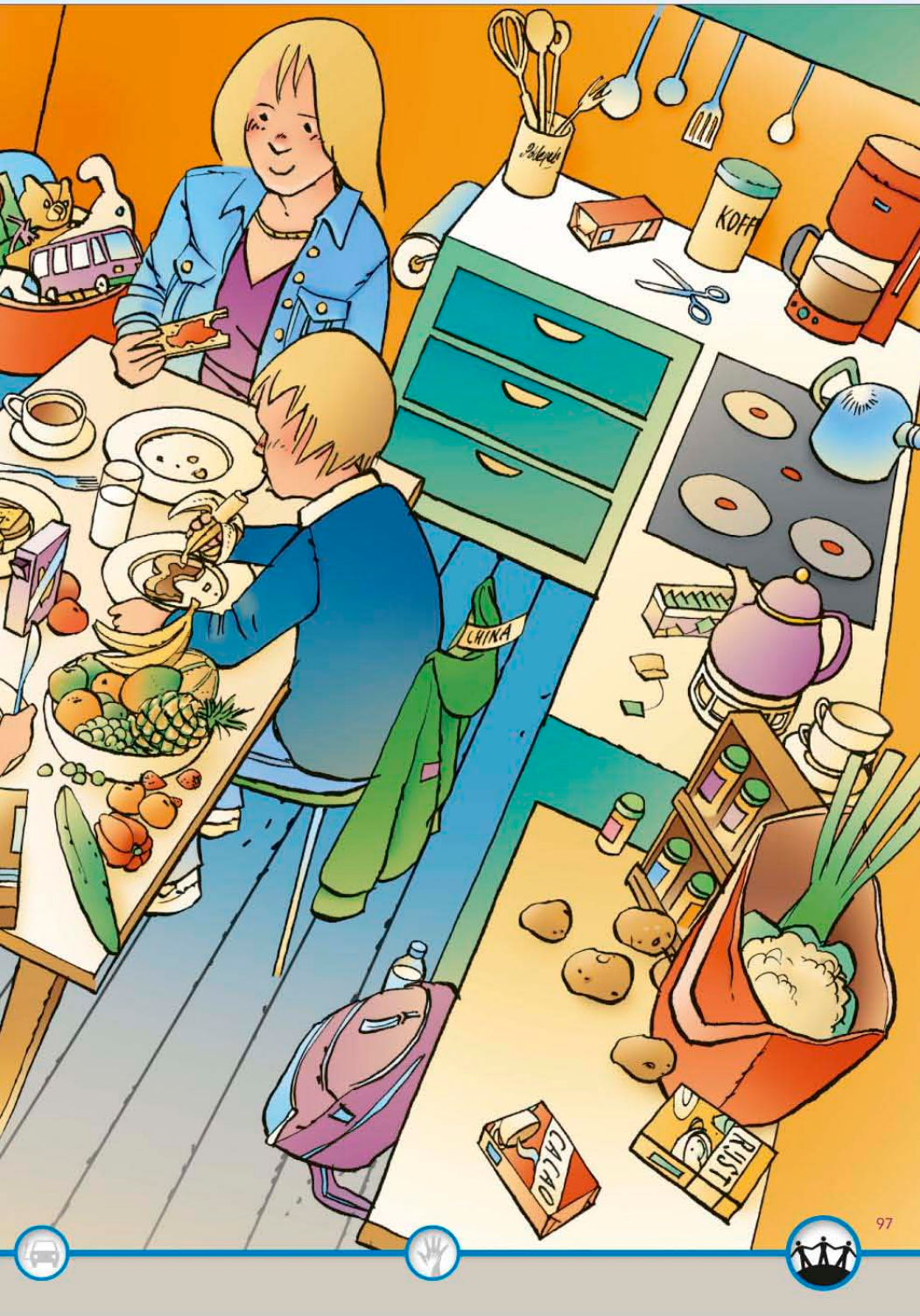
LESBOEK

Lesboek pagina 96-97

Werkboek pagina 88-89

Les 1

Hoe komen we aan al die soorten groente en fruit in Nederland? [We importeren ze.]

Welke voorbeelden van geïmporteerd fruit zie je? [Ananas, banaan, druiven.]

Nederland verkoopt ook groente en fruit aan het buitenland. Hoe noemen we dat? [Exporteren.]

Welke voorbeelden van groente en fruit voor de export zie je? [Komkommer, aardappel, appel.]

Waarom importeren we in de winter meer groente en fruit dan in de zomer? [Omdat er in de winter minder groente en fruit op het land kunnen groeien.]

Les 3

Vertel: Gerechten en smaken die we heel gewoon vinden, hebben hun oorsprong in het buitenland. Ze zijn meegenomen bij reizen of verhuizing. We gebruiken veel kruiden en specerijen in ons eten. Hoe komen we aan die specerijen? [Ze zijn lang geleden door ontdekkingsreizigers meegenomen. Nu importeren we ze.] Bespreek met de kinderen het proces van koffie, thee en chocolade van de pluk tot aan het gebruik ervan in Nederland.

Les 4

Waarom wordt speelgoed en kleding in het buitenland gemaakt? [Het wordt daar gemaakt omdat de lonen er laag zijn.]

Hoe noem je dat soort landen? [Lagelonenlanden.]

Wat is een gevolg voor Nederland? [Daardoor zijn er bijvoorbeeld geen kledingfabrieken meer in Nederland.]

Werkboek pagina 92-93

STAP Kijken en verwerken

Didactische aanwijzing

Met deze legenda kunt u alle elementen in de kijkplaat terugvinden die een relatie hebben met de lesstof uit dit thema. Soms worden ook extra elementen benoemd die u kunt gebruiken ter verdieping of verbreding. U kunt met behulp van de legenda kinderen onder uw begeleiding op zoek laten gaan naar de gemarkeerde elementen. Ook stelt de legenda u in staat specifieke elementen te benoemen indien kinderen hierover vragen stellen.

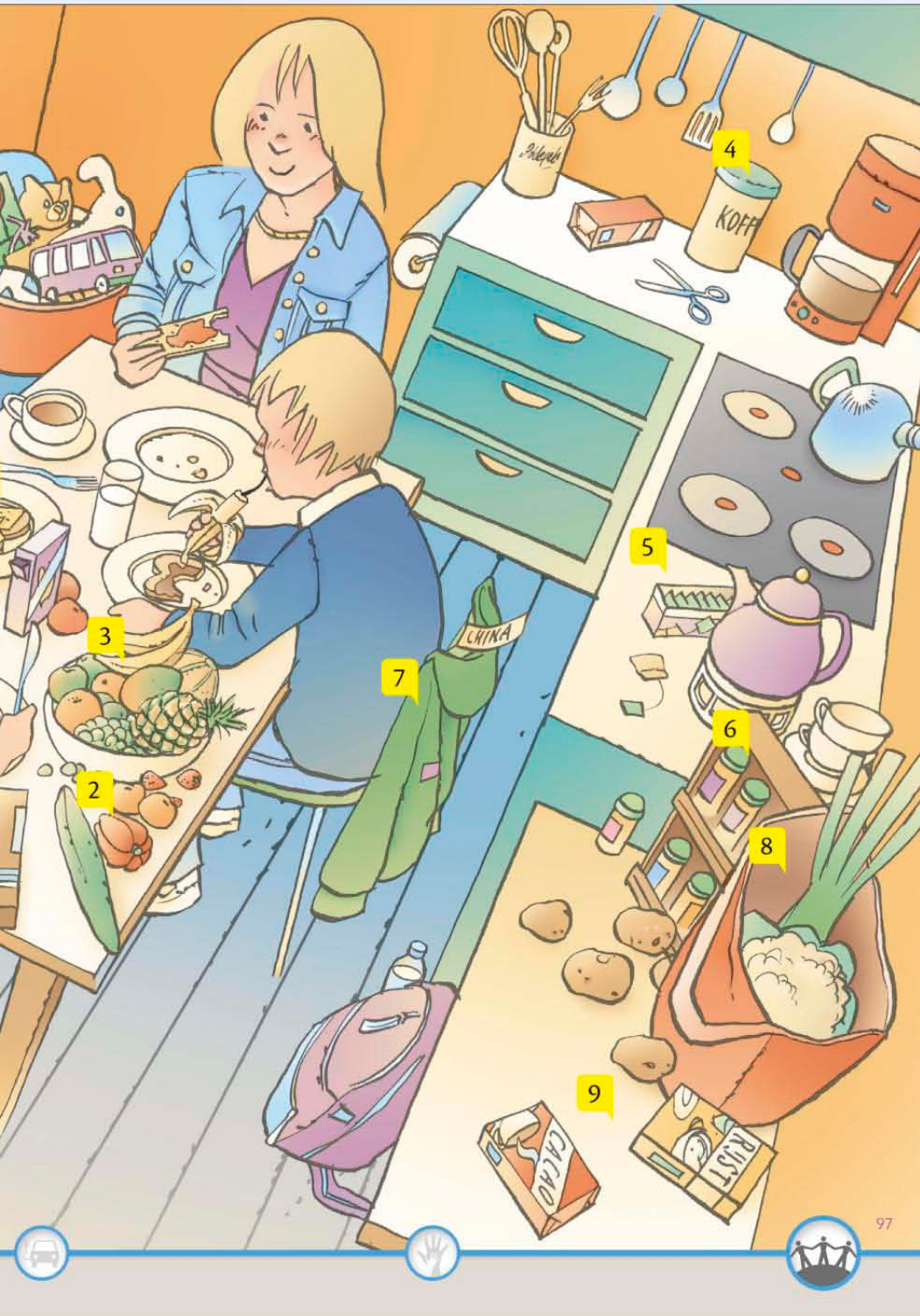
LESBOEK

Lesboek pagina 96-97

Werkboek pagina 88-89

- 1 Nederlandse zuivelproducten; kaas, melk
- 2 Groenten uit Nederlandse kas; tomaat, paprika, komkommer
- 3 Import; fruit, banaan, ananas, sinasappel, mango
- 4 Import, koffie
- 5 Import, thee
- 6 Import, kruiden
- 7 Import, textiel uit China
- 8 Groenten uit Nederland; prei, bloemkool, aardappels
- 9 Import; cacao, rijst

Werkboek pagina 92-93

STAP Introduceren

Bekijk met de kinderen de kijkplaat. Wat herkennen ze uit de vorige lessen? Zorg dat alle doelwoorden aan bod komen.

STAP Kijken en verwerken

Laat de kinderen zelfstandig in het werkboek werken, met gebruik van de kijkplaat in het lesboek. Ze mogen ook de samenvatting erbij gebruiken.

STAP Kijken en verwerken

WERKBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

les 5 – Kijkplaat

1

Ananas en tomaten

1a Bekijk op de kijkplaat de fruitschaal.

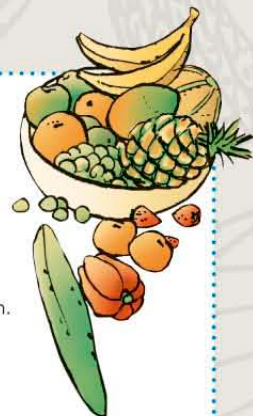
Ananas groeit niet in Nederland. Toch ligt er een ananas op de fruitschaal. Hoe kan dat?

Kruis de twee goede antwoorden aan.

- ☐ Deze mensen zijn naar het buitenland geweest en hebben een ananas meegenomen.
- ☒ De winkels in Nederland bieden alles aan wat de klanten vragen.
- ☒ Ananas wordt geïmporteerd naar Nederland.
- ☐ Ananas wordt geëxporteerd uit Nederland.

1b In Nederland is het eigenlijk te koud om tomaten te telen. Welke oplossing is hiervoor gevonden?

Tomaten worden in Nederland geteeld in verwarmde kassen.

2

Ons eten komt van ver

2a Kijk naar deze stukjes van de kijkplaat.

Veel van de producten die wij eten, komen uit andere landen. Welke?

Kruis de goede producten aan.

2b Bedenk zelf nog een product dat je kunt eten of drinken en dat niet uit Nederland komt.

bijvoorbeeld: chocolade

STAP Kijken en verwerken

STAP Kijken en verwerken

STAP Reflecteren

- 1 Bespreek de opdrachten globaal. Heb je veel moeten terugkijken in de lessen om de antwoorden op de vragen te vinden? Moet je nog veel leren voor de toets?
- 2 Bespreek het thema kort. Vertel: Veel producten die we kunnen kopen in Nederland hebben we geïmporteerd uit het buitenland. Groente en fruit omdat we ze dan het hele jaar door kunnen eten. Kleding en speelgoed omdat ze in lagelonenlanden veel goedkoper kunnen worden gemaakt. Bespreek producten die we importeren. Gebruik de kijkplaat erbij. Nederland exporteert ook veel producten. Welke zie je op de kijkplaat? [Bijvoorbeeld: tomaten, paprika, komkommer.] Wat zou er gebeuren als we geen producten meer konden importeren? [Dan zouden de producten die we kopen veel duurder zijn. En we zouden alleen groente en fruit kunnen eten die in Nederland in het seizoen aanwezig zijn.]
- 3 Geef de kinderen de samenvatting. Laat ze die doorlezen. Spreek met de kinderen af wanneer de toets is en of ze daarvoor thuis of in de klas gaan leren. Geef ze vijf minuten om de toets en de doelwoorden alvast te leren. Bijvoorbeeld door de doelwoorden in de samenvatting op te zoeken en te onderstrepen.

Taalsteun

Laat de kinderen aan de hand van de kijkplaat een kapstok maken waarin de woorden import, export, lagelonenlanden centraal staan. Vragen bij deze kapstokken zijn: wie, wat en waarom. Deze kapstokken kunnen de kinderen gebruiken bij het leren voor de toets.

3

Gemaakt in het buitenland

- 3a** Bekijk de kijkplaat.
Zoek vijf dingen die waarschijnlijk niet in Nederland zijn gemaakt.

- 1 bijvoorbeeld: de knuffelbeer.....
- 2 de speelgoedauto.....
- 3 het T-shirt van het meisje.....
- 4 de trui van de jongen.....
- 5 het spijkerjack van de moeder.....

- 3b** Veel van deze producten zijn gemaakt in een land waar arbeid goedkoop is. Hoe noem je zo'n land? Kruis het goede antwoord aan.
- ☐ goedkoop arbeidsland
 - ☒ lagelonenland
 - ☐ ontwikkelingsland

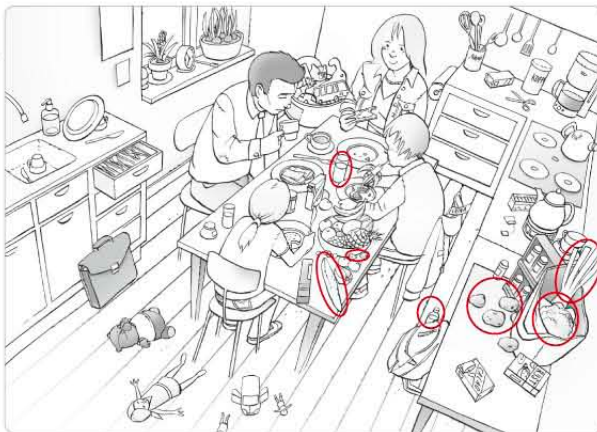
- 3c** Hoe kom je erachter waar een product is gemaakt?

Dat staat op het label.....

4

De keukentafel

Kijk naar de kijkplaat.
Welke producten blijven over als Nederland niets importeert?
Kleur deze producten.

89

CREATIEVE ROUTE

STAP Introduceren

Lees de introductietekst in het werkboek en bekijk met de kinderen de kijkplaat. Wat herkennen ze uit de vorige lessen? Zorg dat alle doelwoorden aan bod komen. Vertel: *in het werkboek staat hoe je een kwartetspel kunt maken met producten uit Nederland en producten uit het buitenland.*

STAP Kijken en verwerken

Wijs de kinderen op de vier stappen. Besteed extra aandacht aan de stap 'Ik doe mijn werk': daar worden de taken verdeeld. De kinderen werken in groepjes. Spreek af welke materialen de kinderen mogen gebruiken en waar ze liggen. Spreek af hoeveel tijd ze voor deze les hebben (35 min). De kinderen gaan zelfstandig in groepjes aan het werk.

STAP Reflecteren

- 1 Bespreek de opdrachten globaal. Was het moeilijk om de kwartetten te maken? Welke kwartetten waren makkelijk te maken? Welke waren lastiger? Waarom?
- 2 Bespreek het thema kort. Vertel: *Veel producten die we kunnen kopen in Nederland hebben we geïmporteerd uit het buitenland. Groente en fruit omdat we ze dan het hele jaar door kunnen eten. Kleding en speelgoed omdat ze in lagelonenlanden veel goedkoper kunnen worden gemaakt. Stel de volgende vragen. Wat is het verschil tussen import en export van groente en fruit? [Import is het invoeren van spullen uit een ander land. Export is het verkopen van spullen aan een ander land.] Wat is een voordeel van import van groenten? [Ruim aanbod het hele jaar door / minder energiegebruik in kassen].*

WERKBOEK

thema 5 – De wereld is een markt

Kijkplaat

les 5

Veel van ons eten komt uit het buitenland. Ook veel kleding en speelgoed wordt geïmporteerd uit het buitenland. Je gaat met een groepje een kwartetspel maken met producten uit Nederland en uit het buitenland.

Wat ga ik doen?

Je maakt een kwartetspel.

Dit gebruik je

- karton of stevig papier
- kleurpotloden
- lijm
- pen
- schaar
- viltstiften

Hoe ga ik het doen?

Je werkt in een groepje van vier of vijf kinderen. Je kijkt goed naar de kijkplaat. Zoek naar kruiden, specerijen, dranken en gerechten. Zoek ook naar kleding en speelgoed.

92

Lesboek pagina 96-97

Werkboek pagina 88-89

Ik doe mijn werk

Maak per groepje 28 kaartjes van karton of stevig papier. Vier kaartjes voor elk kwartet. Zeven kwartetten per spel.

Verdeel deze kwartetten in je groep:

- specerijen
- kruiden
- gerechten
- dranken
- speelgoed
- kleding
- kledinglabels

Spreek af wie wat maakt.

Je zoekt of bedenkt bij elk kwartet vier verschillende plaatjes.

Knip de plaatjes uit en plak ze elk op een apart kaartje. Je kunt bijvoorbeeld plaatjes uit reclamefolders gebruiken. Of teken ze zelf.

Schrijf op elk kaartje onder het plaatje welk kwartet het is.

Schrijf er dan onder hoe dit plaatje heet. Gebruik een kleurtje.

Schrijf eronder welke plaatjes nog meer bij het kwartet horen.

Elke naam staat op een nieuwe regel.

Ga zo door tot je zeven kwartetten hebt.

Ik kijk mijn werk na

Omcirkel je antwoord.

Hebben jullie zeven kwartetten gemaakt? **ja / nee**

Staat op elk kaartje welk kwartet het is? **ja / nee**

Staat er ook duidelijk hoe dit kaartje uit het kwartet heet?

ja / nee

Heeft elk kwartet vier verschillende plaatjes? **ja / nee**

Horen de plaatjes ook echt bij dit kwartet? **ja / nee**

Als er nog tijd over is, kunnen jullie het spel spelen.

93

Wat is een nadeel? [Hoge vervoerskosten en hoger energiegebruik door vervoer.] In welk seizoen wordt er in Nederland de meeste groente en fruit geïmporteerd? [In de winter.] Wat zijn voorbeelden van gerechten die oorspronkelijk uit het buitenland komen?

[Macaroni, spaghetti en pizza (Italië), nasi, bami en saté (Indonesië) shoarma / gyros / döner kebab (Midden-Oosten / Griekenland), hamburgers (VS).] Hoe zijn die hier terechtgekomen? [Komst van mensen vanuit voormalige koloniën, nieuwe werknemers vanuit Middellandse Zee-landen, ervaringen op verre vakanties van Nederlanders.] Waar kun je zien waar een kledingstuk is gemaakt? [Op het label.] Wat is een lagelonenland? [In een lagelonenland verdienen de mensen weinig, waardoor de fabriek goedkoop spullen maakt.] Wat zijn voorbeelden van lagelonenlanden? [Bangladesh, India, Vietnam, Turkije, Roemenië, Italië.] Nederland exporteert ook veel producten. Welke zie je op de kijkplaat? Wat zou er gebeuren als we geen producten meer konden importeren? [Dan zouden de producten die we kopen veel duurder zijn. En we zouden alleen groente en fruit kunnen eten die in Nederland in het seizoen aanwezig zijn.]

3 Geef de kinderen de samenvatting. Laat ze die doorlezen. Spreek met de kinderen af wanneer de toets is en of ze daarvoor thuis of in de klas gaan leren. Geef ze vijf minuten om de toets en doelwoorden alvast te leren. Bijvoorbeeld in tweetallen: het ene kind leest de omschrijving, het andere kind noemt het juiste doelwoord erbij.

Taalsteun

Laat de kinderen aan de hand van de kijkplaat een kapstok maken waarin de woorden import, export, lagelonenland, centraal staan. Vragen bij deze kapstokken zijn: wie, wat en waarom. Deze kapstokken kunnen de kinderen gebruiken bij het leren voor de toets.

Werkboek pagina 92-93

Extra informatie bij dit thema

Bij dit thema is extra informatie beschikbaar in twee vormen: informatie waarmee u de lesstof voor de kinderen verbreedt of verdiept en achtergrondinformatie voor u als leerkracht.

Verbreiding

Onder dit kopje staat extra informatie, waarmee u de instructie bij de lesstof uitbreidt. De informatie maakt geen onderdeel uit van de lesdoelen, maar is van hetzelfde niveau als de lesstof. U besluit zelf of u de informatie met de kinderen deelt.

Verdieping

Onder dit kopje staat extra informatie, waarmee u de instructie bij de lesstof verdiept. De informatie maakt geen onderdeel uit van de lesdoelen en is van hoger en/of abstracter niveau dan de lesstof. U besluit zelf of u de informatie met de kinderen deelt.

Ook treft u onder het kopje verdieping 'Extra woorden' aan. Kinderen hoeven de betekenis van het woord niet te kennen om de lesstof te beheersen. Wel kunt u het woord met taalsterke kinderen behandelen.

Heeft u zelf behoefte aan meer achtergrondinformatie? In de digibordsoftware vindt u aanvullende achtergrondinformatie bij het thema voor de leerkracht.

Tips bij dit thema

Les 1

Extra opdracht:

Laat een groepje kinderen een pan hete bliksem maken en eet het samen met de kinderen op.

Les 3

Laat de kinderen

- soorten restaurants opzoeken ('keukens') in de eigen omgeving (of in een grote stad als het eigen dorp weinig oplevert ...).
- op zoek gaan in de supermarkt naar gerechten en ingrediënten uit andere landen ('wereldgerechten').
- op bezoek gaan bij een toko of Turkse/Marokkaanse supermarkt en op zoek gaan naar producten/gerechten die in een gewone supermarkt niet (zo) te vinden zijn.
- een geurtest doen met specerijen: wat ruik je en in welk gerecht gebruik je dat?
- gerechten uit verschillende werelddelen bereiden en proeven.

Les 4

Je weet nu dat Nederland veel producten importeert. Fabrikanten laten hun producten maken in lagelonenlanden. Kijk eens waar je schoenen vandaan komen? En waar is je aardrijkskundeboek gedrukt? Probeer van zo veel mogelijk producten om je heen te weten te komen waar ze zijn gemaakt. Maak er een klassikale inventarisatie van. Waar zijn de meeste producten gemaakt?

Les 5

Extra opdracht:

Wat heb je gisteren gegeten? En welke kleren draag je vandaag? Schrijf dat op. Omcirkel daarna alle producten die niet uit Nederland komen.

Notities

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

